

**Urszula Supińska, Magdalena
Kübler**

**Kontrola i ocena w wychowaniu
fizycznym – model oceny
wspierającej**

Chowanna 2, 171-190

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Urszula Supińska

Karkonoska Państwowa Szkoła Wyższa w Jeleniej Górze

Magdalena Kübler

Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu

Kontrola i ocena w wychowaniu fizycznym – model oceny wspierającej

Sztuka pedagogiczna polega (m.in.) na tym, by każdemu uczniowi stworzyć warunki do osiągnięć na dostępnym dla niego poziomie.

Bolesław Niemierko¹

Wprowadzenie

Wychowanie fizyczne jako proces dydaktyczno-wychowawczy w edukacji szkolnej realizowane jest w ramach przedmiotu o tej samej nazwie. Należy zwrócić uwagę na jego specyficzny charakter, jakże odmienny od innych przedmiotów szkolnych. Oprócz czynności takich samych dla wszystkich przedmiotów szkolnych, dotyczących wiedzy, umiejętności, postaw, na wychowaniu fizycznym ważne są czynności mające na celu kształcenie cech somatycznych i zdolności motorycznych dzieci i młodzieży.

Wychowanie fizyczne jest pojęciem, które może mieć różne zakresy znaczeniowe. Ze względu na te zakresy może być rozpatrywane na czterech poziomach. Najwęższe znaczenie pojęcia „wychowanie fizyczne” to jednostka lekcyjna, czyli tzw. lekcja wychowania fizycznego (poziom I). Szersze rozumienie to szkolny przedmiot nauczania (poziom II). Wieloletnie, intencjonalne i zorganizowane oddziaływania, trwające kilkanaście lat (obejmujące wszystkie poziomy edukacyjne) określa się „procesem wychowania fizycznego”. Wychowanie fizyczne, analizowane jako proces dydaktyczno-wychowawczy, określa się jako „ciąg systematycznych współdziałań obu podmiotów edukacyjnych,

¹ B. Niemierko: *Ocenianie szkolne bez tajemnic*. Warszawa: WSiP, 2002, s. 13.

pozwalających na rozwijanie zdolności, kształtowanie zainteresowań, postaw i zamiłowań do działań na rzecz zdrowia oraz zdobycie i opanowanie wiedzy o świecie w kierunku umiejętności jej zastosowania w praktyce”² (poziom III). Ostatni poziom znaczenia pojęcia obejmuje całokształt oddziaływań „zmierzających do zaistnienia względnie trwałych zmian w osobowości, postawach czy w zachowaniach wychowanka. W zależności od swoistości owych oddziaływań wydziela się: wychowanie umysłowe, moralne, estetyczne i fizyczne”³ (poziom IV).

W niniejszym artykule skupiono się na poziomie II rozumienia wychowania fizycznego, czyli na przedmiocie wychowanie fizyczne. Każde świadome działanie człowieka odbywa się według prawidłowości, które określiła i uporządkowała nauka o sprawnym działaniu, czyli prakseologia. Wychowanie fizyczne, organizacja tego przedmiotu, zostało przyjęte przez dydaktyków wychowania fizycznego jako model prakseologiczny⁴. Prakseologiczny łańcuch funkcjonowania tego modelu w kulturze fizycznej składa się z kolejno następujących faz:

1. Uświadomienie sobie przez nauczyciela tzw. stan braku wiedzy oraz umiejętności wychowawczo-dydaktycznych, określenie, „czego nie wie, a czego chce się dowiedzieć”.
2. Sformułowanie celu i podjęcie decyzji o jego realizacji.
3. **Diagnoza** (osobnicza, grupowa i środowiskowa). Ta pierwsza faza ugruntowanego podejmowania decyzji służy określeniu faktycznego stanu rzeczy. Zawsze stanowi przygotowanie do działania. Tę fazę opisuje się z drugą fazą, czyli **prognozą**, określaną jako wstępne rokowania.
4. Programowanie (planowanie pracy).
5. Realizacja planu.
6. Kontrola i ocena. To ostatnie ogniwo prakseologicznego modelu informuje o efektach sprawnego w swoim założeniu działania. Faza ta obejmuje informacje zwrotne między innymi o uzyskiwanych efektach postępowania wychowawczo-dydaktycznego. Kontrola i ocena jest niezbędnym elementem najwyższej zorganizowanego zachowania człowieka, jakim jest tzw. zachowanie celowe. Jest ono ukierunkowane na osiągnięcie określonego stanu końcowego. Tę formę zachowania się nazywamy czynnością. Jednak czynności człowieka

² W. Okoń: *Nowy słownik pedagogiczny*. Warszawa: Wydawnictwo „Żak”, 1996, s. 277.

³ Ibidem, s. 316; *Pedagogika. Leksykon*. Red. B. Milerki, B. Śliwerski. Warszawa: PWN, 2000, s. 274.

⁴ S. Strzyżewski: *Proces wychowania w kulturze fizycznej*. Warszawa: WSiP, 1986, s. 51-61.

mają swój przedmiot, na który są skierowane i który pod ich wpływem podlega zmianom. Wtedy mówimy o działaniu⁵.

Świadomość roli oceny wspierającej w procesie kształcenia wymaga od nauczyciela podejmowania przemyślanych i systematycznych czynności kontrolnych i oceniających. Wiedza oraz umiejętności warsztatowe nauczycieli wychowania fizycznego dotyczą nie tylko wymiaru wychowawczo-dydaktycznego rodem z dydaktyki, lecz także wiedzy anatomicznej, fizjologicznej, psychologicznej, socjologicznej, czyli wiedzy o człowieku pochodzącej z wielu dziedzin nauki.

Kontrola i ocena - obok działań przygotowawczych, motywujących, informujących, naprowadzających, korekcyjnych - należy do czynności pedagogicznych, jakie podejmuje każdy nauczyciel⁶. Na potrzeby wychowania fizycznego rozszerzono je o czynności zabezpieczające⁷.

Kontrola i ocena w wychowaniu fizycznym najczęściej kojarzy się z pomiarami tzw. odległości - chodzi tu na przykład o skok w dal, skok wzwyż, rzut piłeczką palantową na odległość, także bieg, na przykład na 60 m, 100 m, 1 000 m, test Coopera. Następujące po pomiarach działania to, w rozumieniu potocznym, porównywanie wyników z normami umieszczonymi w tabelach i „stawianie stopni” wyrażanych notą. Z tak uzyskanych danych oblicza się średnią arytmetyczną, którą uzupełnia się o dane dotyczące frekwencji (jako uproszczone kryterium oceny postawy) i wystawia stopień semestralny lub roczny.

Celem artykułu jest przedstawienie nauczycielom, pedagogom, że wychowanie fizyczne jako przedmiot nauczania, którego zasadniczym celem jest wszechstronne przygotowanie jednostki do uczestnictwa w kulturze fizycznej przez całe życie, zawiera wiele obszarów, które podlegają kontroli i ocenie. Jako cel dodatkowy przyjęto przedstawienie charakterystycznych cech kontroli i oceny przedmiotu wychowanie fizyczne (poziom II znaczenia terminu „wychowanie fizyczne”).

Kontrola i ocena w wychowaniu fizycznym

Od wielu lat wprowadza się w edukacji szkolnej zmiany w zakresie kontroli i oceny. Mimo permanentnych poszukiwań i uregulowań prawnych w wychowaniu fizycznym nie dopracowano się rozwiązań

⁵ Psychologia. Red. T. Tomaszewski. Warszawa: PWN, 1976, s. 9.

⁶ J. Poplucz: *Organizacja czynności nauczycielskich, zastosowanie teorii czynności i prakseologii do pedagogiki*. Warszawa: WSiP, 1978, s. 35-38.

⁷ S. Strzyżewski: *Proces wychowania w kulturze fizycznej...*, s. 97-113.

względnie ujednoliconych i konkretnych o charakterze uniwersalnym⁸. Polemiki i dyskusje w stale reformowanej i zmieniającej się szkole również świadczą o złożoności problemu. Rozważaniom dotyczącym kontroli i oceny w wychowaniu fizycznym poświęcono wiele uwagi w literaturze przedmiotu. Ta istotna problematyka niejednokrotnie stawała się motywem przewodnim organizowanych konferencji naukowych/pedagogicznych.

Problematykę oceniania osiągnięć uczniów w reformowanej edukacji szkolnej podjął Radosław Muszkieta⁹. Jego publikacja *Ocenianie osiągnięć uczniów przez nauczycieli wychowania fizycznego* ukazała się w okresie wdrażania przez MEN reformy systemu edukacji szkolnej. Podmiot badawczy eksploracji Muszkiety stanowili nauczyciele wychowania fizycznego o różnym stażu pracy (6–26 lat i więcej) reprezentujący różne typy szkół w trzech wybranych środowiskach wielkomiejskich. Praca badawcza dotyczyła czynności kontrolno-oceniających podejmowanych podczas kształcenia w zakresie wychowania fizycznego¹⁰. Autor, dokonując wieloaspektowej analizy uzyskanych danych empirycznych, wskazał między innymi na duże rozbieżności między wysoką samoocena badanych nauczycieli a faktycznym stanem ich wiedzy i umiejętności z zakresu kontroli i oceny w wychowaniu fizycznym. Doradcy metodyczni hospitujący lekcje badanych nauczycieli, którzy ocenili ich umiejętności jako „niskie”¹¹, wskazali na skromny zasób kryteriów oceniania u badanych nauczycieli oraz na fakt, iż nadal koncentrują się oni głównie na ocenianiu sprawności motorycznej.

Kompleksowe ujęcie problematyki kontroli i oceny w wychowaniu fizycznym znaleźć można w opracowaniu zbiorowym *Ocena w wychowaniu fizycznym w nowym systemie edukacji w aspekcie mierzenia jakości pracy szkoły*¹². W tej publikacji przedstawiono propozycję punktowego systemu oceniania (w szkole podstawowej, gimnazjum oraz szkole ponadgimnazjalnej).

⁸ U. Supińska, M. Kübler: *Proces kontroli i oceny w wychowaniu fizycznym: model oceny wspierającej*. W: *Kontrola i ocena w wychowaniu fizycznym. Dydaktyka wychowania fizycznego*. Red. R. Bartoszewicz, T. Koszczyk, A. Nowak. Wrocław: WTN, 2003; E. Madejski: *Rozważania nad oceną szkolną z wychowania fizycznego*. „Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne” 2003, nr 4, s. 17–20.

⁹ R. Muszkieta: *Ocenianie osiągnięć uczniów przez nauczycieli wychowania fizycznego*. Poznań-Śrem: Fundacja na Rzecz AWF-Wigo, 2004.

¹⁰ Ibidem, s. 86–103.

¹¹ Ibidem, s. 290–293.

¹² *Ocena w wychowaniu fizycznym w nowym systemie edukacji w aspekcie mierzenia jakości pracy szkoły*. [Red. T. Frołowicz et al.]. Wrocław: Wydawnictwo BK, 2005.

Kontrola i ocena jest integralną częścią procesu szkolnej edukacji, służy osiągnięciu celów wychowawczo-dydaktycznych. Mimo tak ważnej roli, jaką kontrola i ocena pełnią w edukacji, działania podejmowane w ich ramach są źródłem stresu dla obu podmiotów edukacyjnych: zarówno dla nauczyciela, jak i dla ucznia. Nauczyciel sięga pamięcią do swoich doświadczeń szkolnych, przywołuje różne przykre sytuacje związane z kontrolą i oceną w czasie swojej edukacji. Uczeń, który jest aktualnie w trakcie edukacji szkolnej, najczęściej kojarzy ocenianie jako przeżycie o charakterze negatywnym¹³.

Występuje tu pewien paradoks. Mimo iż zarówno uczniom, jak i nauczycielom, przynajmniej w założeniach i deklaracjach obu podmiotów edukacyjnych, zależy na uzyskiwaniu jak najlepszych wyników nauczania, wyrażanych za pomocą skali ocen, w ocenianiu widać pewną rozbieżność interesów: nauczyciel stawia uczniowi wymagania, a uczeń nie zawsze chce bądź nie zawsze jest w stanie im sprostać.

W tym miejscu stawiamy kluczowe dla artykułu pytanie: **Czy jest możliwe opracowanie uniwersalnego, wspólnego dla wszystkich poziomów edukacyjnych, pełnego pod względem przedmiotu oceny oraz kryteriów systemu oceniania w wychowaniu fizycznym?**

Reformatorzy systemu kształcenia nałożyli na szkoły na wszystkich poziomach edukacji obowiązek opracowywania tzw. wewnętrzzszkolnego systemu oceniania (WSO), który określa ogólne zasady oceniania w danej szkole¹⁴. System ten musi, w swoich założeniach, wpisywać się w ramy określone w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych. Rozporządzenie to dla wychowania fizycznego wydaje się bardziej istotne niż dla innych przedmiotów szkolnych. Przeczytać tam można, iż „przy ustalaniu oceny z wychowania fizycznego [...] należy w szczególności brać pod uwagę wysiłek wkładany przez ucznia w wywiązywanie się z obowiązków wynikających ze specyfiki tych zajęć” (rozd. 2 § 7). Uczeń, zgodnie z rozporządzeniem dotyczącym oceniania, ma prawo znać zasady wystawiania oceny semestralnej i powinien wiedzieć, co należy zrobić, aby oceny

¹³ W. Wałczak: *Jak oceniać ucznia. Teoria i praktyka*. Łódź: Galaktyka, 2001, s. 7.

¹⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych. Tekst ujednolicony: Dz.U. 2007, nr 83, poz. 562 z późn. zm. http://bip.men.gov.pl/men_bip/akty_prawne/rozporzadzenie_300407.pdf [8.07.2015] – rozdz. 2 § 3; W. Wałczak: *Jak oceniać ucznia...*, s. 41.

nie „dostać”, ale ją wypracować¹⁵. Do tego potrzebna jest uczniom jasno sformułowana droga (już na początku semestru), zmierzająca poprzez systematyczną pracę w całym semestrze do końcowej oceny. System kontroli i oceny musi wynikać z przyjętych celów edukacyjnych i być integralną częścią procesu dydaktycznego. Każdy nauczyciel ma obowiązek opracować swoją przedmiotową koncepcję, tzw. przedmiotowy system oceniania (PSO), który jest oparty na przyjętym wewnątrzszkolnym systemie oceniania. Daje to nauczycielowi, obok autonomii w doborze treści nauczania, także autonomię w doborze systemu i kryteriów oceniania. W szkolnym wychowaniu fizycznym system ewaluacji musi zawierać różne jej formy, a szczególnie ocenę opisową oraz ocenę wyrażoną stopniem.

Oba elementy – zarówno kontrola, jak i ocena – jak każde ogniwo w procesie edukacji, wymagają należytego planowania. Po pierwsze, planowanie pozwala uniknąć działań przypadkowych i pozornych w realizacji procesu wychowania fizycznego. Po drugie, dzięki planowaniu na początku semestru uczniowi można przedstawić klarowny obraz wymogów i kryteriów ewaluacji; uczeń będzie wówczas wiedział, „jak ma postępować”, aby systematycznie pracować w danym cyklu edukacyjnym.

Etapowość charakteryzuje nie tylko cały proces dydaktyczny, lecz także poszczególne jego ogniwa. W literaturze wymieniane są trzy zasadnicze etapy kontrolowania i oceniania, tj. planowanie, dokumentowanie i relacjonowanie oceniania¹⁶.

Funkcje oceny

W naszych rozważaniach analizujemy dwie szczególnie ważne funkcje oceny: sumującą i wspierającą¹⁷. **Ocenianie sumujące** generalnie odby-

¹⁵ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania..., rozdz. 2 § 4.

¹⁶ L. Cohen, L. Manion, K. Morrison: *Wprowadzenie do nauczania*. Tłum. M. Wyrzykowska. Poznań: Zysk i S-ka, 1999, s. 431.

¹⁷ R. Arends: *Uczymy się nauczać*. Tłum. K. Kruszeński. Wyd. 2. Warszawa: WSiP, 1998; J. Chodnicki et al.: *Ocenianie*. [Program „Nowa Szkoła”. Materiały szkoleniowe dla rad pedagogicznych]. Warszawa: CODN, 1999; J. Chodnicki et al.: *Szkolny system oceniania. Praktyczny poradnik dla dyrektorów szkół i nauczycieli*. Warszawa: WSiP, 2000; B. Niemierko: *Kształcenie szkolne. Podręcznik skutecznej dydaktyki*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, 2007; T. Frołowicz, M. Pogorzelska, J. Klonowska: *WF z klasą w szkole podstawowej, gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej. Od planowania do oceniania*. Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2014.

wa się w trybie tzw. końcoworocznym. Taki charakter mają również oceny wystawiane na progach edukacyjnych, czyli wtedy, kiedy uczeń kończy szkołę. Oceny sumujące zawierają diagnozę wiedzy i umiejętności ucznia, a także informację, czy spełnił wymagania stawiane mu w dotychczasowej szkole, oraz wskazówki, czy poradzi sobie w nowej szkole. Nie stawia się ocenom sumującym wymogu wspierania rozwoju ucznia¹⁸. Należy w tym miejscu podkreślić, że każda ocena śródroczna określająca poziom wiedzy i umiejętności ucznia w danym zakresie, w danym cyklu tematycznym ma również charakter oceny sumującej¹⁹.

Ocenianie wspierające, nazywane również **ocenianiem kształtującym**, służy bieżącemu gromadzeniu i przekazywaniu informacji o postępach i edukacyjnych potrzebach ucznia²⁰. Określenie „ocenianie kształtujące” może mylić osobę niebędącą w temacie, ponieważ wskazuje, że ten sposób oceniania dotyczy tylko pewnej jego formy. Faktycznie termin „ocenianie kształtujące” ma znacznie szersze znaczenie. Zamienna nazwa tego terminu to „**ocenianie pomagające się uczyć**”. Ponad ćwierć wieku temu Paul Black i Dylan Wiliam wydali słynną książkę pt. *Inside the Black Box: Raising Standards Through Classroom Assessment*, w której zaprezentowali nowy nurt w nauczaniu, zorientowany na to, w jaki sposób pomóc uczniowi uczyć się. W 2006 roku książka Blacka i Wiliama *Assessment for Learning: Putting It into Practice* została przetłumaczona na język polski. Do tej pory autorzy ci są najszerzej cytowanymi autorytetami w dziedzinie oceniania służącego uczeniu się²¹. W 2005 roku opublikowano Raport Organizacji Rozwoju Gospodarczego i Współpracy (OECD), który dowodzi skuteczności oceniania kształtującego w poprawie wyników nauczania, przygotowaniu do uczenia się przez całe życie i wyrównywaniu szans edukacyjnych²².

Ocenianie kształtujące nie stanowi również żadnego *novum* w polskiej dydaktyce. Od wielu lat można zauważyć wyraźne zainteresowanie tym zagadnieniem, o czym świadczy liczba publikacji na ten temat, kursów i szkoleń dla nauczycieli²³. Również na platformie internetowej, prowadzonej przez Centrum Edukacji Obywatelskiej, każdy za-

¹⁸ K. Stróżyński: *Ocenianie wspierające*. „Edukacja i Dialog” 1999, nr 9/112.

¹⁹ D. Sterna: *Ocenianie kształtujące w praktyce*. Warszawa: Civitas, 2006.

²⁰ R. Arends: *Uczymy się nauczać...*, s. 215-216; L. Cohen, L. Manion, K. Morrison: *Wprowadzenie do nauczania...*, s. 443.

²¹ P. Black et al.: *Jak oceniać, aby uczyć?* Warszawa: CEO - Centrum Edukacji Obywatelskiej-Civitas, 2006.

²² *Raport OECD na temat oceniania kształtującego*. <http://www.ceo.org.pl/pl/ok/news/raport-oecd-na-temat-oceniania-ksztaltujacego> [8.09.2014].

²³ D. Sterna: *Ocenianie kształtujące w praktyce...*

interesowany tematem oceniania kształtującego może znaleźć bardzo ciekawe materiały²⁴.

Aby ocena uzyskała miano wspierającej, należy ją uczniowi komunikować wraz z konkretnym, szczegółowym komentarzem na temat wiedzy i umiejętności, ze wskazaniem, jak może on uzyskać lepszą ocenę lub lepiej wykonać zadanie²⁵.

Działania pedagogiczne nauczyciela w zakresie oceny określają dwie zasady.

Zasada pierwsza. Oceniamy osiągnięcia ucznia, a nie jego braki czy niedostatki. Nagroda za sukces powinna być większa niż kara za uchybienie. Zasada ta traktowana powinna być jako tzw. żelazna – najpierw należy wskazać zalety pracy czy odpowiedzi ucznia, a dopiero później wady. Z psychologicznego punktu widzenia ważne jest zachowanie wspomnianej kolejności zgodnie z tzw. regułą pierwszeństwa, punktem odniesienia jest bowiem pierwsze wrażenie. Uczeń lepiej przyjmuje uwagi krytyczne, jeżeli najpierw wskazano na zalety jego postępowania. Zachowanie zasady pierwszeństwa sprzyja pojawieniu się motywacji do korekty błędów.

Zasada druga. Nauczyciel powinien posługiwać się pozytywnym kodem, czyli zastąpić retorykę zarzutu retoryką postulatu²⁶. Zamiast koncentrować się na błędach popełnianych przez ucznia, w pierwszej kolejności powinien motywować go do zastanowienia się, „jak wykonać ćwiczenie lepiej”, co trzeba poprawić. Nauczyciel w ocenianiu wspierającym buduje ocenę ucznia na podstawie jego mocnych stron, a to musi doprowadzić do pozytywnych efektów!

Ocena wspierająca stanowi istotny pomost między dydaktyką a wychowaniem. Zasady stosowania oceny wspierającej dotyczą również zachowania. Chociaż generalnie ocena ta odnosi się do tzw. oceniania śródrocznego, to, naszym zdaniem, każda ocena sumująca (także ocena cząstkowa) może pełnić funkcję wspierającą, jeżeli spełnia wymogi „wspierania rozwoju ucznia”²⁷.

Jedną z ważniejszych funkcji oceny wspierającej jest wdrażanie uczniów do samooceny, a także przyjęcia odpowiedzialności za swoje działania, za swój samorozwój. Ten rodzaj oceniania wyzwala kreatywność, zaangażowanie i aktywność poznawczą, daje również poczucie wiary

²⁴ www.ceo.edu.pl

²⁵ K. Stróżyński: *Ocenianie wspierające...*

²⁶ K. Stróżyński: *Zasady oceniania wewnątrzszkolnego*. [Seria: „Przewodnik Dyrektora”]. Jelenia Góra: Wydawnictwo Nauczycielskie, 2000.

²⁷ K. Stróżyński, E. Stawiarska, M. Zmysłowska: *Jak oceniać i uczyć samooceny. Przewodnik nauczyciela*. Jelenia Góra: Wydawnictwo Nauczycielskie, 2000.

w siebie oraz w swoje możliwości, czyli sprzyja budowaniu poczucia własnej wartości²⁸.

Jak pisze Danuta Sterna, stosowanie oceniania wspierającego zmienia relacje pomiędzy nauczycielem i uczniem – stają się oni osobami z tej samej drużyny, czyli przyświeca im ten sam cel: aby uczeń się skutecznie uczył²⁹.

Semantyczne dylematy oceniania

Warto zwrócić uwagę na pewne semantyczne nieściśłości dotyczące oceny szkolnej, które są szeroko stosowane w określeniach tzw. potocznych.

Ocenę można wyrazić gestem, mimiką, notą, czyli stopniem, bądź opisem (charakterystyką) itd. W rzeczywistości szkolnej często używa się uproszczonych sformułowań, które naszym zdaniem, nie oddają prawdziwego znaczenia ocen szkolnych. Na przykład często mówi się do ucznia (studenta) „dostałeś czwórkę” czy „otrzymałeś dostateczny”. Analogicznie: oceniany uczeń werbalizuje wynik egzaminu, sprawdzianu, pracy domowej czy pisemnej jako „dostałem czwórkę”. Proponujemy, aby zastąpić te określenia sformułowaniem „nauczyłeś się (czyli: **opanowałeś**) daną partię materiału **w stopniu** (wiedza, umiejętności, sprawności, nawyki) bardzo dobrym/dobrym” itd. Sformułowanie takie odnosimy do oceny tzw. częściowej – wyrażonej w skali ocen – bez względu na zakres oceny. Natomiast ocenę semestralną i roczną proponujemy wyrazić słowem „**wypracować**”, ocena sumująca określa bowiem aktywność i systematyczną pracę ucznia w dłuższym czasie³⁰.

Model oceny wspierającej w wychowaniu fizycznym

Chcemy tutaj zaproponować model oceny wspierającej z wychowania fizycznego. W opisie modelu przedstawiliśmy jego elementy, czyli:

²⁸ D. Sterna: *Ocenianie kształtujące w praktyce...*

²⁹ Ibidem.

³⁰ Zwracamy również uwagę na pewną specyfikę postaci gramatycznej interesujących nas pojęć. Ze względu na części mowy: „ocena”, „nota”, „stopień”, „zachowanie” to rzeczowniki, charakteryzują się więc między innymi rodzajem. Ocena, nota – to rodzaj żeński. Skala ocen w kontekście oceny i noty to celująca, bardzo dobra, dobra itd. Natomiast „stopień” jest rodzaju męskiego: dostateczny, dopuszczający. Analogiczne dylematy dotyczą ocen ze sprawowania. „Sprawowanie” to rzeczownik w rodzaju nijakim (wzorowe), „ocena” – w żeńskim (wzorowa), a „stopień” – w męskim (wzorowy).

(1) Co kontrolujemy i oceniamy (przedmiot oceny)? (2) Jak oceniamy (kryterium oceny) i (3) w jakiej formie (forma oceny)? Model został tu potraktowany jako „zbiór elementów powiązanych między sobą w taki sposób, że stanowią one całość zdolną do funkcjonowania w określony sposób”³¹.

Przedmiot kontroli i oceny mieści się w następujących obszarach (dodano też propozycję formy oceny danego obszaru):

- poziom rozwoju fizycznego - ocena opisowa;
- poziom rozwoju motorycznego - ocena opisowa;
- postęp w umiejętnościach - nota (stopień zgodnie ze skalą ocen) - ocena cząstkowa;
- postęp w wiadomościach - nota (stopień zgodnie ze skalą ocen) - ocena cząstkowa;
- postawa wobec przedmiotu (wychowanie fizyczne) - opracowanie systemu - nota.

Pierwszy obszar oceny dotyczy aspektu **poziomu rozwoju fizycznego (somatycznego)** dzieci i młodzieży szkolnej. Jest ustalany na podstawie pomiarów antropometrycznych: masy i wysokości ciała, pojemności życiowej płuc, objętości klatki piersiowej, uda, ramienia, prawidłowej postawy ciała, grubości tkanki tłuszczowej, pomiaru tętna w spoczynku i po aktywności ruchowej. Nauczyciel, uczeń i rodzice dzięki pomiarom uzyskują informacje o charakterze diagnostycznym - na podstawie odczytu, na przykład z siatek centylowych (graficznej metody oceny tempa i harmonii rozrostu) - przekazywane zainteresowanym w formie opisu lub opinii ustnej czy pisemnej³². W tym ujęciu informacja przyjmuje postać oceny opisowej, na przykład „twoja wysokość i masa ciała mieszczą się w normach dla twojego wieku” lub „ważysz za dużo - postaramy się razem temu zaradzić”, „ważysz za mało - trzeba będzie...” itd.

Drugi obszar (przedmiot) oceny dotyczy poziomu **rozwoju motorycznego** dzieci i młodzieży szkolnej w zakresie:

- zdolności kondycyjnych (tzw. energetycznych) - siłowych, wytrzymałościowych;
- zdolności hybrydowych (mieszanych);
- gibkości oraz zdolności koordynacyjnych (inaczej: informacyjnych - informacja jest motorem ich zaistnienia, szczególnie w trakcie nauczania czynności ruchowych, zarówno prostych, jak i złożonych): łączenia (sprzężenia), różnicowania napięcia mięśniowego w czasie

³¹ Psychologia..., s. 15.

³² Biomedyczne podstawy rozwoju i wychowania. Red. N. Wolański przy współpracy A. Siniańskiej. Warszawa: PWN, 1979, s. 464-498.

wykonywania czynności ruchowych, równowagi, orientacji w przestrzeni, rytmizacji, szybkości reakcji i dostosowania³³.

Innymi słowy, z tych pomiarów możemy się na przykład dowiedzieć, czy dziecko potrafi szybko biegać, czy jest silne bądź wytrzymałe.

Pomiarów dokonuje się wystandaryzowanymi testami sprawności motorycznej, na przykład Eurofit, MTSF. Wielu nauczycieli wychowania fizycznego opracowuje własne testy dydaktyczne, do czego mają oczywiście prawo. Takie testy nie spełniają wymogów trafności i rzetelności, są jednak często łatwiejsze w zastosowaniu i bardziej zrozumiałe dla młodzieży szkolnej. Pomiary dokonywane cyklicznie, na przykład dwa razy w semestrze (na początku i na końcu), stwarzają możliwość analizy zachodzących zmian o charakterze pozytywnym (przyrost paramentów), stagnacyjnym (bez zmian) czy negatywnym, czyli świadczących o zmniejszaniu na przykład siły czy gibkości.

Ocena tego obszaru, naszym zdaniem, może być przedstawiona w formie opinii, opisu lub charakterystyki danego stanu rzeczy, czyli diagnozy poziomu poszczególnych zdolności w danym pomiarze. Nauczyciel odpowiada (sobie, uczniowi, rodzicom) na pytanie, na jakim poziomie są zdolności motoryczne ucznia.

Wyniki diagnozy można przedstawić w formie opisu prostego lub złożonego. **Opis prosty** najczęściej składa się z pojęć wartościujących³⁴, na przykład: „Poziom Twojej szybkości jest: 6 – fantastyczny; 5 – bardzo wysoki; 4 – niezły; 3 – zadowolający; 2 – słaby, trzeba popracować i będzie lepiej; 1 – niezadowolający, trzeba włożyć więcej pracy, ale warto, każdy postęp jest bardzo cenny”.

Opis ten najczęściej wyraża się jednym słowem, przymiotnikiem, który oddaje poziom jakości czy wartości danego stanu, zdolności motorycznej.

W **opisie złożonym** obok stopnia wyrażonego cyfrą podajemy uzupełnienie bądź charakterystykę aktualnego stanu rzeczy, które mają umożliwiać uczniowi poznawanie swojego ciała oraz motywować go do podejmowania działań w kierunku pozytywnych zmian, na przykład ocena dopuszczająca (2) – „warto się zmobilizować, bo każdy, nawet

³³ W. Osiński: *Antropomotoryka*. Poznań: AWF, 2000, s. 42–50; J. Raczek: *Antropomotoryka. Teoria motoryczności człowieka w zarysie*. Warszawa: Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2010, s. 26.

³⁴ Pojęcia wartościujące są używane w każdej ocenie opisowej jako kryteria oceniania. Służą one m.in. do zamiany oceny opisowej na ocenę punktową. Wskazuje się piętnaście pojęć wartościujących: bardzo dobry, dobry, dość dobry, dopuszczający (mierny), niedostateczny, niewystarczający, poprawny, pozytywny, przeciętny, skandaliczny, słaby, świetny, wystarczający, zadowolający, znakomity (kolejność alfabetyczna) (zob. K. Stróżyński, E. Stawiarska, M. Zmysłowska: *Jak oceniać i uczyć samooceny...*, s. 73–78).

najmniejszy postęp jest sukcesem” albo „każdy postęp spowoduje lepsze samopoczucie”.

W zaprezentowanym modelu oceny wspierającej najistotniejsza jest informacja o poziomie dziecka w zakresie sprawności fizycznej, trudno uznać tę informację za „pełną”, jeżeli nie wzbogacimy jej o elementy motywujące ucznia do dalszej pracy nad sobą w tym zakresie. W ten sposób proponujemy oceniać wszelkie sprawdziany lekkoatletyczne, na przykład bieg na 40 m, 60 m, skoki czy rzuty. Szczególnie istotna może być interpretacja pomiaru czasu czy odległości.

Podobną propozycję oceny opisowej przedstawił już wcześniej Tomasz Frołowicz. W postulowanej przez niego skali do oceny sprawności fizycznej użyte są takie oto sformułowania: „Tak trzymaj! (Jesteś w dobrej formie)”; „Warto trochę poćwiczyć! (Jesteś na granicy dobrej i słabej formy)”; „Potrzebujesz więcej ćwiczeń! (Jesteś w słabej formie)”³⁵.

Nauczyciel może oceniać ten obszar, stosując klasyczną skalę ocen (w formie noty), wówczas jednak powinien brać pod uwagę na przykład udział ucznia w poszczególnych testach, które odbyły się w semestrze (jako zaangażowanie), posiadać umiejętności interpretowania osiągniętych wyników, wiedzę na temat motoryczności człowieka, a ponadto znajomość ćwiczeń, które mogą spowodować progres w tym zakresie³⁶. Ocenianie samej sprawności fizycznej (osiągniętych wyników) za pomocą not stanowi czynność „pustą” i niepotrzebną, ponieważ nie służy motywowaniu ucznia do rozwoju. Oczywiście obserwowanie zmian, jakie zachodzą w zakresie poszczególnych zdolności motorycznych w ciągu semestru czy całego roku szkolnego, jest ważne – służyć ma głównie temu, aby wskazać uczniowi dalszą drogę, pokazać, jak postępować, aby podwyższyć poziom swoich komponentów sprawności ukierunkowanych na zdrowie, na przykład poziom gibkości, siły, wytrzymałości³⁷. W formie noty nie wolno nauczycielowi oceniać postępu w sprawności fizycznej.

Pozostałe trzy obszary kontroli i oceny: postęp w umiejętnościach, postęp w wiadomościach oraz postawa wobec przedmiotu (wychowanie fizyczne), proponujemy wyrażać notą (stopniem).

Trzeci obszar oceniania to **umiejętności**, nie tylko tzw. umiejętności ruchowe. Nauczyciel proponuje młodzieży szkolnej, zgodnie ze swoim

³⁵ T. Frołowicz: *Karta sprawności i zdrowia. Wychowanie fizyczne dla klas 0-6*. [Seria: „Moja Sprawność i Zdrowie”]. Gdańsk: Wydawnictwo Fokus, 1999, s. 3-4.

³⁶ T. Frołowicz, B. Przysiężna: *Życie zdrowe i sportowe. Wychowanie fizyczne z elementami edukacji prozdrowotnej dla klas 5 i 6*. [Seria: „Moja Sprawność i Zdrowie”]. Gdańsk: Wydawnictwo Fokus, 2000, s. 3.

³⁷ W. Osiński: *Antropomotoryka...*

planem pracy dla danej klasy, do oceny na przykład sześć nauczanych czy doskonalonych umiejętności: technicznych, taktycznych czy użytecznych (na przykład posługiwania się wybranym testem sprawności motorycznej, interpretowania uzyskanych danych własnych wyników). Uczeń z tych sześciu umiejętności wybiera do oceny na przykład trzy, według własnego uznania i zgodnie z własną oceną swoich umiejętności. Obowiązkiem nauczyciela jest opracowanie szczegółowych kryteriów oceny proponowanych umiejętności. Uczeń musi otrzymać informacje dotyczące poprawności wykonania ciągu czynności niezbędnych do opanowania danej umiejętności. Potem powinien uzyskać konkretne dane wskazujące na efekt jego pracy, czyli wynik nauczania się wyrażony stopniem, na przykład „nauczyłeś się w stopniu dobrym (4) / bardzo dobrym (5)” itd.

Czwarty obszar oceny to **wiadomości przekazywane przez nauczyciela na zajęciach lub zdobywane przez ucznia w wyniku własnej aktywności**. Ocena wiadomości stanowi jeden z podstawowych wskaźników decydujących o efektywności procesu nauczania-uczenia się. Może dotyczyć na przykład: przepisów zespołowych gier sportowych, techniki wykonania umiejętności ruchowych (wąski zakres), wpływu aktywności ruchowej na organizm człowieka (szeroki zakres)³⁸.

Pomiaru poziomu konkretnych wiadomości nauczyciel może dokonać, przeprowadzając opracowany przez siebie test wiadomości bądź bezpośrednio: stawiając uczniom pytania i uzyskując od nich odpowiedzi. Poziom wiadomości oceniany jest stopniem zgodnie ze skalą ocen.

Ostatni, piąty obszar oceniania to **postawa wobec przedmiotu**. Ocena tego obszaru wymaga opracowania podsystemu, nauczyciel może na przykład stawiać uczniom plusy (za zachowania pozytywne) i minusy (za zachowania negatywne), co umożliwiłoby podopiecznym przez dany cykl edukacyjny wypracowanie ostatecznej oceny semestralnej. Nadajemy temu obszarowi najważniejsze znaczenie, konstytuując ocenę końcową, co jest zgodne z zapisami rozporządzenia dotyczącego oceniania, w tym oceniania w wychowaniu fizycznym³⁹. Uznanie oceny z postawy wobec przedmiotu za ważną stwarza możliwości wszystkim uczniom i uczennicom uzyskania w wyniku systematycznej pracy

³⁸ Wychowanie fizyczne jest jedynym przedmiotem w szkole bez wsparcia teoretycznego. Nie ma możliwości, by na lekcji prowadzić wykład. Wszelkie komunikaty przekazywane przez nauczyciela, aby zapewnić skuteczność nauczania i uczenia się, muszą być dla ucznia zrozumiałe. Czyni się to przede wszystkim za pomocą dobrze wyważonych zdań prostych. Zdania złożone są konieczne przy wyjaśnianiu sensu uczenia się danej czynności ruchowej.

³⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania..., rozdz. 2 § 7.

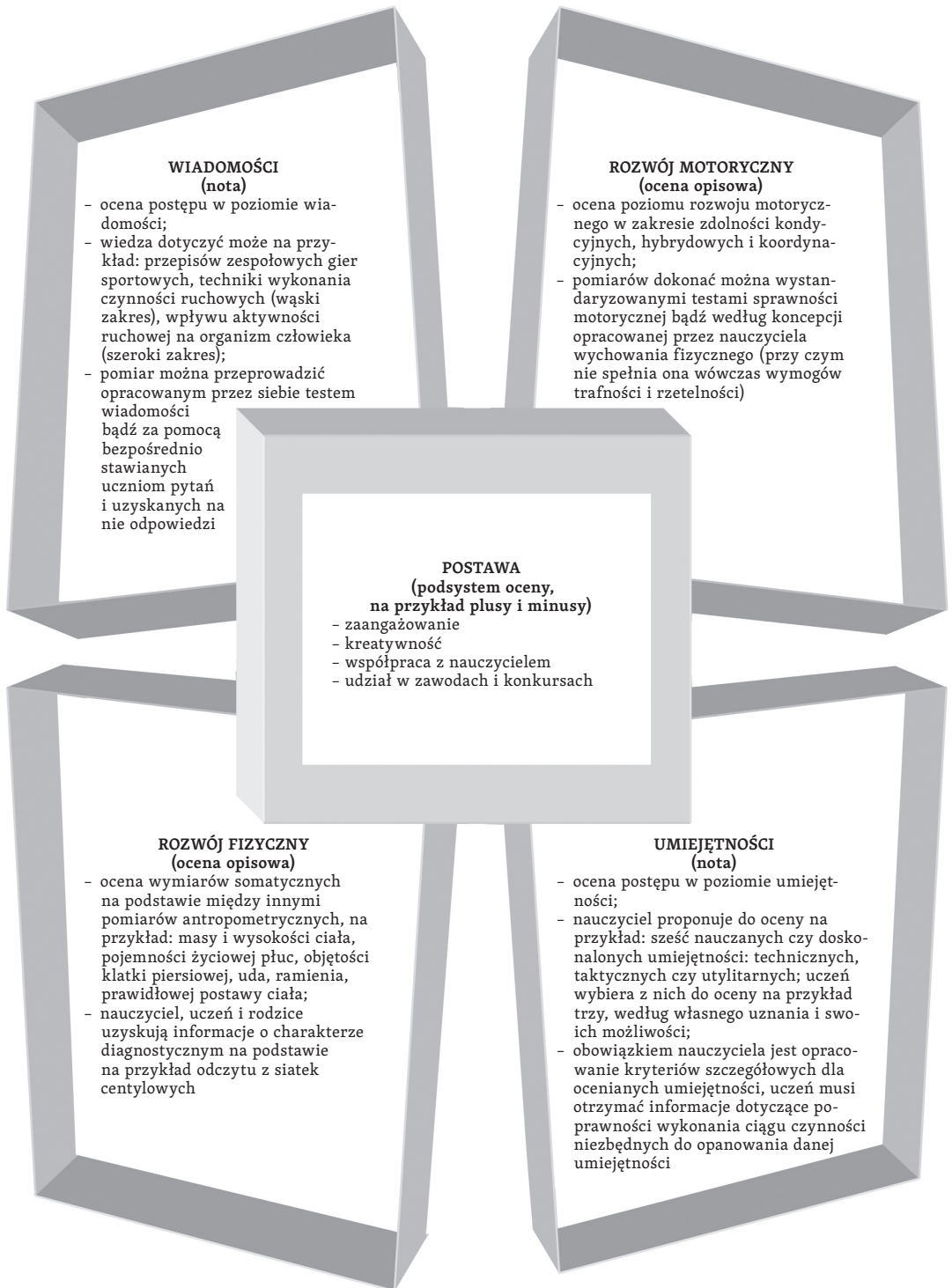
wysokich ocen. Wszyscy uczniowie, bez względu na poziom zdolności motorycznych czy sprawności ruchowej, mają szansę na wypracowanie ocen bardzo dobrych i celujących. Takie podejście obciąża również uczniów sprawnych i bardzo sprawnych do zaangażowania i systematycznych działań w celu wypracowania wysokich not semestralnych. Propozycję podsystemu oceniania postawy wobec przedmiotu wychowanie fizyczne zaprezentowano w tabeli 1.

Tabela 1

Propozycja podsystemu oceniania postawy wobec przedmiotu wychowanie fizyczne

Elementy oceny postawy wobec przedmiotu	Plusy	Minusy
Zaangażowanie	uczeń przebiera się w strój gimnastyczny – ćwiczy na lekcjach aktywność – nauczyciel obserwuje wybranych przez siebie uczniów przeprowadzenie rozgrzewki opracowanie programu 5 ćwiczeń na dany tydzień – gazetka szkolna opracowanie ciekawego artykułu dotyczącego tematyki wpływu aktywności ruchowej na organizm człowieka (mogą opracować 2 osoby)	nieobecność nieusprawiedliwiona brak stroju brak dyscypliny, zachowania nagane w czasie zajęć
Kreatywność	propozycja nowej ciekawej zabawy lub gry ruchowej propozycja nowych ćwiczeń i przyborów nietypowych wiadomość dnia	
Współpraca z nauczycielem	udział w organizacji imprez rekreacyjnych na terenie szkoły pomoc w organizacji szkolnych rozgrywek międzyklasowych (SIS-y)	
Udział w zawodach i konkursach	udział w zawodach międzyszkolnych – reprezentowanie szkoły udział w szkolnych i pozaszkolnych imprezach rekreacyjnych udział w szkolnych i pozaszkolnych konkursach dotyczących kultury fizycznej	

Zdobycie przez ucznia określonej przez nauczyciela liczby plusów skutkuje otrzymaniem oceny częściowej bardzo dobrej. Określona liczba minusów obniża ocenę semestralną o jeden stopień.

Rys. 1. Model oceny wspierającej w wychowaniu fizycznym

Proponowany model oceny z wychowania fizycznego (rys. 1) spełnia ogólne wymogi stawiane ocenie wspierającej. Ukierunkowuje dzieci i młodzież szkolną na umiejętność samooceny, tym samym stwarza uczniom możliwości samopoznania siebie, swojego ciała oraz percepcji komunikatów, jakie ciało nam wysyła. Sprzyja budowaniu w uczniu wiary w siebie i swoje możliwości oraz przyjęciu odpowiedzialności za swoje działania w kierunku samorozwoju, bez względu na poziom sprawności motorycznej⁴⁰. Pozwala na aktywność w grupie w różnych formach współpracy na terenie klasy, szkoły czy poza szkołą. Motywuje do systematycznej pracy na zajęciach wychowania fizycznego i poza placówką edukacyjną. Dla ucznia – szczególnie przeciętnie oraz mało sprawnego – ocena wspierająca może być stymulatorem pracy i motywacji wewnętrznej do podejmowania działań w kierunku samodoskonalenia.

Nauczyciel wychowania fizycznego przy konstruowaniu koncepcji oceniania powinien przyjąć następujący tok postępowania:

- analiza zadań ogólnych szkoły;
- analiza i synteza celów edukacyjnych, zadań szkoły, treści programowych⁴¹;
- analiza wewnątrzszkolnego systemu oceniania;
- diagnoza klasy w pięciu obszarach;
- opracowanie autorskiego programu nauczania i planu pracy bądź decyzja o wykorzystaniu programu innego autora;
- sformułowanie zadań kontrolno-oceniających;
- opracowanie systemu oceny zgodnie z wymogami systemu wewnątrzszkolnego szkoły;
- udostępnienie koncepcji oceny z wychowania fizycznego uczniom na początku semestru;
- stworzenie uczniom możliwości negocjacji i akceptacji systemu oceniania;
- stworzenie możliwości negocjacji i akceptacji wypracowanej przez ucznia oceny semestralnej.

Ostatecznie wynik kontroli – ocena – jest wynikiem analizy ocen częściowych wszystkich obszarów.

⁴⁰ U. Supińska: *Szkolne wychowanie fizyczne jako proces samopoznania*. W: *Edukacja jutra: VIII Tatrzańskie Seminarium Naukowe*. Red. W. Kojas, E. Piotrowski, T.M. Zimny. Częstochowa: APNiK Menos, 2002.

⁴¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 30 maja 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Dz.U. 2014, poz. 803. <http://dokumenty.rcl.gov.pl/DU/rok/2014/pozycja/803> [8.07.2015].

W naszym modelu oceny wspierającej za podstawowy, kluczowy, konstytuujący przedmiot oceny semestralnej, bez względu na poziom edukacyjny, przyjmujemy **postawę**, a dokładniej: system postaw szczegółowych, między innymi wobec lekcji wychowania fizycznego, ćwiczeń ruchowych, zabaw bądź gier ruchowych, osoby nauczyciela, stroju gimnastycznego, przedmiotu wychowanie fizyczne, czy szeroko ujmując - wobec kultury fizycznej. Do elementów wychowawczych (sfera kierunkowa osobowości ucznia) proponujemy włączyć system „wypracowania” oceny. W efekcie wypracowanie oceny zgodnie z kryteriami (plusy, minusy) daje notę z tego obszaru oceniania. Taki szczegółowy system oceniania w kluczowym kryterium, jakim są postawy, pozwala oddziaływać doraźnie na kształtowanie pozytywnych postaw uczniów, co w konsekwencji ukierunkowuje dzieci i młodzież perspektywnie do podejmowania aktywności ruchowej w życiu dorosłym. W edukacji szkolnej kształtowanie pozytywnych postaw wobec kultury fizycznej, jako globalny cel kierunkowy (wychowawczy), wiąże się z odpowiedzią na pytanie: Po co, dlaczego warto „coś” robić? Proces konstruowania odpowiedzi na tak postawione pytanie odbywa się na poziomie umysłowym ucznia i towarzyszy temu szereg składników o charakterze poznawczym, emocjonalnym, także tendencji do zachowań wobec przedmiotu postawy. Szukając odpowiedzi na pytanie, jak kształtować postawy, należy skupić się na celach instrumentalnych (sfera instrumentalna osobowości ucznia). W naszej propozycji realizacji tych celów służą cele instrumentalne (sfera instrumentalna osobowości ucznia). Treści z obu obszarów, mogące stanowić przedmiot kontroli i oceny, są szczegółowo opisane w podstawie programowej⁴².

Proponowane przez nas rozwiązanie: wdrożenie modelu oceny wspierającej, być może nie rozstrzygnie wszystkich dylematów związanych z kontrolą i oceną w szkolnym wychowaniu fizycznym, warto się jednak zastanowić nad zastosowaniem tej propozycji. Formuła zaprezentowanego modelu umożliwiła połączenie systemu oceny z przedmiotu wychowanie fizyczne z zasadami oceniania wewnątrzszkolnego (WSO).

Podstawową zaletą naszej propozycji jest jej plastyczny charakter. Każdy z nauczycieli może w sposób dowolny nadać poszczególnym obszarom należną im „wagę”. Model oceny wspierającej jest kompleksowy, bo obejmuje wszystkie obszary oceniania, które wzajemnie się przenikają i uzupełniają, stwarzając logiczną całość. Przedstawiona koncepcja jest konkretna, jasna, klarowna. Ogranicza do minimum elementy subiektywnej oceny nauczyciela. Model ten można modyfikować na potrzeby kontroli i oceny wychowania fizycznego na każdym poziomie edukacyjnym, co umożliwi nauczycielom tego przedmiotu konstruo-

⁴² Ibidem.

wanie własnych, stworzonych z myślą o swoich uczniach systemów kontroli i oceny. Pozwoli nauczycielom odejść od powszechnej i nader szkodliwej praktyki oceniania stopniem poziomu zdolności motorycznych młodzieży szkolnej, co często bezsensownie determinuje końcową ocenę z przedmiotu.

Bibliografia

- Arends R.: *Uczymy się nauczać*. Tłum. K. Kruszewski. Wyd. 2. Warszawa: WSiP, 1998.
- Biomedyczne podstawy rozwoju i wychowania*. Red. N. Wolański przy współpracy A. Siniarskiej. Warszawa: PWN, 1979.
- Black P. et al.: *Jak oceniać, aby uczyć?* Warszawa: CEO – Centrum Edukacji Obywatelskiej–Civitas, 2006.
- Chodnicki J. et al.: *Ocenianie*. [Program „Nowa Szkoła”. Materiały szkoleniowe dla rad pedagogicznych]. Warszawa: CODN, 1999.
- Chodnicki J. et al.: *Szkolny system oceniania. Praktyczny poradnik dla dyrektorów szkół i nauczycieli*. Warszawa: WSiP, 2000.
- Cohen L., Manion L., Morrison K.: *Wprowadzenie do nauczania*. Tłum. M. Wyrzykowska. Poznań: Zys i S-ka, 1999.
- Frołowicz T.: *Karta sprawności i zdrowia. Wychowanie fizyczne dla klas 0–6*. [Seria: „Moja Sprawność i Zdrowie”]. Gdańsk: Wydawnictwo Fokus, 1999.
- Frołowicz T., Pogorzelska M., Klonowska J.: *WF z klasą w szkole podstawowej, gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej. Od planowania do oceniania*. Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2014.
- Frołowicz T., Przysiężna B.: *Życie zdrowe i sportowe. Wychowanie fizyczne z elementami edukacji prozdrowotnej dla klas 5 i 6*. [Seria: „Moja Sprawność i Zdrowie”]. Gdańsk: Wydawnictwo Fokus, 2000.
- Kontrola i ocena w wychowaniu fizycznym*. Red. R. Bartoszewicz, T. Koszczyk, A. Nowak. Wrocław: WTN, 2003.
- Madejski E.: *Rozważania nad oceną szkolną z wychowania fizycznego*. „Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne” 2003, nr 4.
- Muszkiet R.: *Ocenianie osiągnięć uczniów przez nauczycieli wychowania fizycznego*. Poznań–Śrem: Fundacja na Rzecz AWF-Wigo, 2004.
- Niemierko B.: *Kształcenie szkolne. Podręcznik skutecznej dydaktyki*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, 2007.
- Niemierko B.: *Ocenianie szkolne bez tajemnic*. Warszawa: WSiP, 2002.
- Ocena w wychowaniu fizycznym w nowym systemie edukacji w aspekcie mierzenia jakości pracy szkoły*. [Red. T. Frołowicz et al.]. Wrocław: Wydawnictwo BK, 2005.

- Okóń W.: *Nowy słownik pedagogiczny*. Warszawa: Wydawnictwo „Żak”, 1996.
- Osiński W.: *Antropomotoryka*. Poznań: AWF, 2000.
- Pedagogika. Leksykon*. Red. B. Milerski, B. Śliwerski. Warszawa: PWN, 2000.
- Poplucz J.: *Organizacja czynności nauczycielskich, zastosowanie teorii czynności i prakseologii do pedagogiki*. Warszawa: WSiP, 1978.
- Psychologia*. Red. T. Tomaszewski. Warszawa: PWN, 1976.
- Raczek J.: *Antropomotoryka. Teoria motoryczności człowieka w zarysie*. Warszawa: Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2010.
- Raport OECD na temat oceniania kształtującego*. <http://www.ceo.org.pl/pl/ok/news/raport-oecd-na-temat-oceniania-ksztaltujacego> [8.09.2014].
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 30 maja 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Dz.U. 2014, poz. 803. <http://dokumenty.rcl.gov.pl/DU/rok/2014/pozycja/803> [8.07.2015].
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych. Tekst ujednolicony: Dz.U. 2007, nr 83, poz. 562 z późn.zm. http://bip.men.gov.pl/men_bip/akty_prawne/rozporzadzenie_300407.pdf [8.07.2015].
- Sterna D.: *Ocenianie kształtujące w praktyce*. Warszawa: Civitas, 2006.
- Stróżyński K.: *Ocenianie wspierające*. „Edukacja i Dialog” 1999, nr 9/112.
- Stróżyński K.: *Zasady oceniania wewnątrzszkolnego*. [Seria: „Przewodnik Dyrektora”]. Jelenia Góra: Wydawnictwo Nauczycielskie, 2000.
- Stróżyński K., Stawiarska E., Zmysłowska M.: *Jak oceniać i uczyć samooceny. Przewodnik nauczyciela*. Jelenia Góra: Wydawnictwo Nauczycielskie, 2000.
- Strzyżewski S.: *Proces wychowania w kulturze fizycznej*. Warszawa: WSiP, 1986.
- Supińska U.: *Szkolne wychowanie fizyczne jako proces samopoznania*. W: *Edukacja jutra: VIII Tatrzańskie Seminarium Naukowe*. Red. W. Kojs, E. Piotrowski, T.M. Zimny. Częstochowa: APNiK Menos, 2002.
- Supińska U., Kübler M.: *Proces kontroli i oceny w wychowaniu fizycznym: model oceny wspierającej*. W: *Kontrola i ocena w wychowaniu fizycznym. Dydaktyka wychowania fizycznego*. Red. R. Bartoszewicz, T. Koszycz, A. Nowak. Wrocław: WTN, 2003.
- Walczak W.: *Jak oceniać ucznia. Teoria i praktyka*. Łódź: Galaktyka, 2001.

Urszula Supińska, Magdalena Kübler

Control and Assessment in Physical Education – Supportive Assessment Model

Summary: Control and assessment is an integral part of the school education process. It serves educational and didactic goals. An interesting question arises: is it possible to develop an assessment system in Physical Education which would be universal and common for all levels as well as comprehensive in terms of the object of assessment and its criteria?

The assessment model proposed in this paper enables students to acquire the abilities of self-assessment and teaches them to take responsibility for their actions and self-development. This kind of assessment encourages creativity, involvement and cognitive activity. It also develops self-confidence and confidence in one's abilities, thus increasing self-esteem. Such an approach to assessment transforms the relations between the teacher and a student – they both become members of the same team who have one and the same goal: to make the learning process successful.

Key words: supportive assessment, formative assessment, control, assessment, evaluation

Urszula Supińska, Magdalena Kübler

Prüfung und Beurteilung im Sportunterricht – Modell eines unterstützenden Urteils

Zusammenfassung: Prüfung und Beurteilung sind immanente Bestandteile der Schulbildung, die dazu dienen, erziehungsdidaktische Ziele zu erreichen. Es wäre interessant die Frage zu beantworten, ob es möglich sei, ein für alle Bildungstufen gemeinsames und hinsichtlich des Beurteilungsgegenstands und der Kriterien vollständiges System der Beurteilung im Sportunterricht zu entwickeln?

Das im vorliegenden Beitrag präsentierte Modell der Beurteilung gibt den Schülern die Möglichkeit, sich selbst einzuschätzen und für ihre Handlungen sowie Selbstentwicklung Verantwortung auf sich zu nehmen. Solch eine Beurteilung löst Kreativität, Hingabe und kognitive Aktivität aus, hilft das Selbstvertrauen bekommen und das Selbstwertgefühl erreichen. Solche Einstellung zur Beurteilung ändert die Beziehungen zwischen dem Lehrer und den Schülern – beide bilden zwar dasselbe Team und es schwebt ihnen dasselbe Ziel vor: erfolgreiches Lernen von den Schülern.

Schlüsselwörter: unterstützende Beurteilung, bildende Beurteilung, Prüfung, Urteil